

Werk

Titel: Ad Emin. et Rev. principem Carolvm S. R. E. Card. Rossettv[m] Episcopvm faventinu

Jahr: 1646

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN367611805

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN367611805>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=367611805>

LOG Id: LOG_0058

LOG Titel: De Tinnunculo seu Cenchride. Cap. VI.

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN367611716

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN367611716>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=367611716>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

etiam maiora, quàm quæ Aesalonii veteres tribuant, præstare, & Græus & Cynos adoriri, & superare, præsertim si arte humana instructus est, ex Iliodoro & Alberto antè probauimus. Vnde Merillum Aesalonii magnanimitate minimè cedere liquidò constat, idq; minimè obitare, quò minus pro ipsdē habeantur, asserimus. Quicquid tamen sit, Plinius *Aesalona* sic Græcis vocatum, solum omni tempore apparere, ceteros Accipitres hyeme abire scribit. Quicquid tamen sit, Plinius *Aesalona* sic Græcis vocatum, solum omni tempore apparere, ceteros Accipitres hyeme abire scribit. Quod etiam de Merillo verum esse doctissimus Turneros testatur. Aristoteles tamen inter Accipitres Buteonem tantum semper apparere tradit. Merilli, inquit Albertus, habent aliquid de natura Falconum, Socialiter enim volant ad prædam, sicut Falcones & Herodias. Smerillos nisi intra octiduum cicures atque instituas inutiles euadunt.

DE TINNVNCVLO

seu Cenchride. Cap. VI.

TINNVNCVLVS parua Auis, Buteo grandior, ambo imbelles, mures & ranas venantur. Quia verò Tinnunculus Auiculas aliquando secūtur, quod Buteo non facit, hoc longè nobilior est, ideoq; nobis de illo meritò prius agendum.

ÆQVIVOCA.

Milium.

KΕΥΧΡΗΣ, quo nomine Tinnunculus Græcis appellatur, plura significat. Tinnunculus non item. Nam Milium illis κίχρος, à Strabone χίχρος dicitur.

Κίχρος
Aues.

κίχρος Oppiano ex Anserum vel Aquaticarum Auium genere sunt, qui milio inescati capiuntur.

Cenchrias
serpes.

Cenchrias, & Cenchrines, vel, ut alij scribunt, Cenchrites, serpentis genus est, què sic dictum aīu, vel quod tempore milij appareat, vel quò d colore vario sit, maculis instar milij resperfus.

Tecrab. 4.

AEIUS verò hunc serpentem colore viridi describit, maximè iuxta aluum, ut milium colore resperat: unde & Cenchrias, inquit, appellatur: aīu etiam hūc seipso foris sē fieri, cum milium floret.

ser. i. c. 27.
Cenchrias
herpes.

Est & Cenchrias, id est, Miliaris, genus Herpetis, à similitudine, quam habet cum granis milij dictum, quod istorum instar exiguis pustulis exasperetur.

Cenchrami
de ficis.

Ichlades (genus Ficuum) κίχρινιδας apud Suidam memorantur: alioqui Cenchramidas vocant, femina seu grana interiora ficuum, milij seminibus similia.

Κίχρινις.
Miliaris
Auis.

E milio etiam ferculum κίχριν dicitur. Eubulus apud Athenæum κίχρινδας (sorte κίχρινδας) nominat inter paruas Aues: hæ forsitan Latinorum Miliarie fuerint, quas Bononiæ Hortulanos appellant.

SYNONIMA.

Erymnus.

GRÆCE itaq; κίχρος dicitur, quasi miliaria Auis. Huic id nominis impositum censuit Ornithologus nec ineptè, eandē ob causam, qua Herpeti Cenchrie seu miliaris & serpenti antè dicto, nepe quòd multis milij instar punctis insignis sit. Nominatur etiam

Κίχρινις.
Κίχρινις.

κίχρινις apud Suidā, & Varium item κίχρινις apud eūdem Suidam in voce γαμψόρυξ. In Auium choro apud Aristophanem Κίχρινις nominatur. Latino Tinnunculus dicitur per n duplex.

L. 10. 217.
Tinnunculus.

Videtur autem Plinius nomen Latinum ignorasse. Nam Græca voce ubiq; Cenchridem vocat. & Tinnunculi semel tantum meminit. Locum tamen illum non ex Græcis transtulit, sed à Columella sumpsit. Hermolaus ad locum Plinij iam citatum antiquam lectionem Tristunculus habere ait, eamque Gazam aliquando sequi, ex maiori verò parte Tinnunculum pro voce Græca (Cenchride) ex Aristotele vertere. Hac tamen tempestate, Tristunculus in

Tinnunculus
unde dicitur.

Gazæ translatione nusquam legitur, sed ubique Tinnunculus. Videtur autem Tinnunculus per onomatopoeiam dici à tinnitu vocis. Tristunculus cor diceretur non video, si apud Latinos nominis originem quaerimus. A tribus testiculis vocem deriuari ridiculum est, nec rei significatæ consonum. Hi enim soli Triorchii proprij sunt, eique ob id meritò nomen dederunt. Multò verisimilius est Gazam, siue quisquis ea primum pro Latina vsus est, siue in Latium transtulit, ab Italico vulgo eam mutuò accepisse. Quod etiam in multis alijs eum fecisse constat.

Ligurinus.

exempli causa in voce Ligurinus, quam Auem Ligurino Itali dicunt, qui & hanc nostram Cenchridem hodie etiam Tristunculum & Tristarellum, teste Nipho vocant. Solent autem iidem

homines nequam, vafros & verſipelles, triſtes & per diminutium triſtarellos nominare. Vnde fortaiſſe ab alio, quo in Auiſus capiendis vitur, Tinnunculo etiam id nominis indiderunt. Vocatur & Cambellus à quibuſdam Italis, fortè per methareſin deſorta voce à Gaunellus. Nam hoc nomine apud quaſdam Italiæ gentes venit, deriuato, vt videtur, ſeu accepto vocabulo ab Hiſpanis, qui Accipitris quoddam genus Gaiia vocant, à quo diminutium Gaiu. Ilo formatum apparet. Iſdem Hiſpanis Auiſus hæc Cernicalo, vel Zernicalo dicitur, quæ diſtinctio Græcæ originis nonnihil ſapit, & ad Cencilus accedere videtur. A Gallis Quercerelle nominatur, aliqui Cercerelle ſcribunt, eſtq; vocabulum diminutiuum, tanquam ſi Cencilridem dicas. Hæc etiam prima ſyllaba ad dictionem Græcam *zapwv* nonnihil alludit. In Narbonenſi Gallia vocant Sicacæ. Germani VVannenvvacher, VVandvvacher, VVandvvehen, VViegvvchen. Videtur autem nomen VVannenvvacher factum ab eo, quòd alas extendat, ventileq; inſtar ventilaſtri, quòd vannum nominant: vel VVandvvacher, quòd in parietibus curriũ præſertim nidiſcet. Angli à Keſtrell, Keſtel, Kaſtel in regionibus ad austrum vergentibus dicunt, quòd nomen à Gallico Quercerelle deſortum videtur. Boreales verò à Sic. gal. Bellonius Gallicè ſcribit Creſterelle, addens Italis obſcuro nomine quibuſdam vocari Fountiento, hæc de cauſa, quia cum paſcitur, in aëre ſuſpenſus, & tanquam immotus hæret.

Cambellus.
Gaunellus.
Gaiia Hiſpanor.
Cernicalo.
Zernicalo.
Quercerelle.
Cercerelle.
Sicacæ.

Lib. 2. de Auiſ. c. 23.

DIVERSITAS. DESCRIPTIO.

ITALI ſuum Gaiuicellum, id eſt, Tinnunculum, duplicem faciunt, maiorem nempe & minorem, nimirum pro diuerſitate ſeu differentia ſexus, non ſpecies. Mas enim cuius hic iconem exhibemus, fæmina minor eſt; (cæteras differentias ex vtriuſque deſcriptione cognoſce) ab extremo roſtro ad vltimam caudam commenſuratus palmos quatuor longus. Roſtrum ei pollicem ſerè longum, minimè ſui initio rectè extenſum, vt Speruerijs, ſed ſtatim deorſum molli decliuitate tendit, vncio inſigni, ac longiuſculo, multò quam in Sparauerijs maiore. Prima eius pars, nempe quæ membranula obueſita capiti contingua eſt, fulueſcit, media color eſt cinereo, habetq; ad latera appendicem quandam hæmicycli formæ, quæ ab inferioris labri extremi cavitare excipitur; Ab hac vncus incipit ſeu roſtri acies tota atra, quæ vniuerſa ſuperius roſtrum inferiori longius eſt. Oculi pupilla nigerrima, cætera flaua. Palpebræ quoque, & plumarum oculorum ambientium vndiquaque circulus ſimiliter flauent. Caput nonnihil complanatum, ac compreſſum eſt in ſummo vertice, qui quidem cū vniuerſa ceruice ad dorſi initium vſq; coloris ſerè cinerei eſt. Gula, peſtus, venter flauelſcunt, maculis vndiquaque nigris, non quidem tranſuerſis, ſed oblongis in ventre, quàm gula latioribus reſperſa. Alæ & dorſum ferrugineis pennis veſtiuntur, quæ notis atris latusculis ſubinde diſtinctæ ſunt. Alarum pars interior ex cinereo candicat. Remiges, & extremæ, quæ ventrem contingunt tantum, ex bætico fulceſcunt, ad nigrum vergentes. Penne caudæ maxima ſui parte cineræ ſunt, ſcapo medias ſecante nigro. Extremæ verò propemodum macula atra duos digitos lata, tranſuerſim ducta inſigniuntur, quæ ipſa tamen vltimo penitus caudæ apice in albam notam ſimiliter tranſuerſam deſinit, accaudam claudit. Cauda admodum proluxa eſt, ita vt reliqui corporis longitudinem æquet, duos ſcilicet palmos expleas. Quoniam verò alæ etiam oblongæ ſunt, & quinque digitorum ſpatium ultra propygiū, ſeu caudæ initium protrudentur: Cauda tamen eſt longior, trium tantum digitorum menſura alis longior videtur. Tibiæ flauæ, & pedes digitis ſat magnis, & robuſtis vnguibus intractis, & ad nodum aduncis, nigris, armati ſimiliter flauelſcunt.

Maris deſcriptio.
Magnitudo.
Roſtrum.

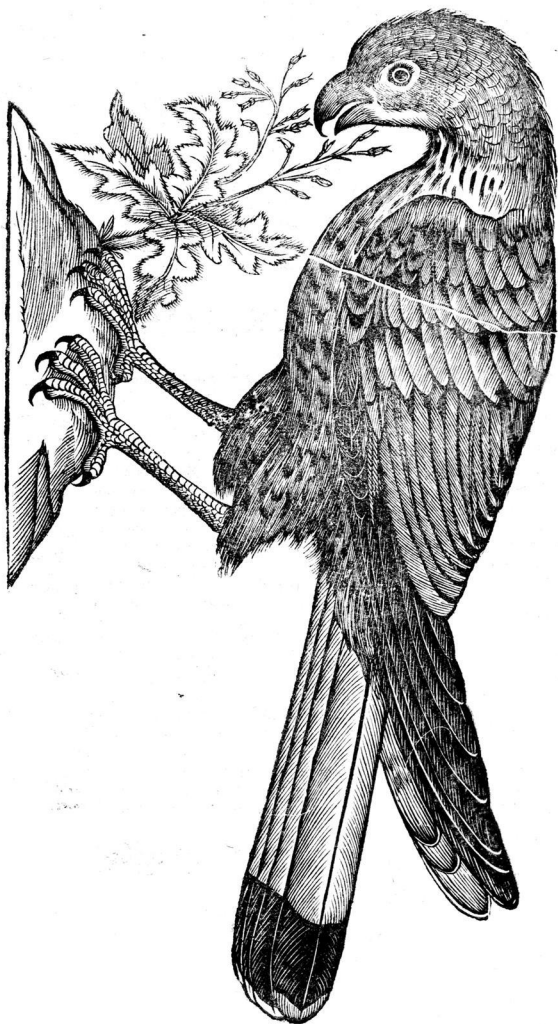
Oculi.
Palpebræ.
Caput.
Peſtus.

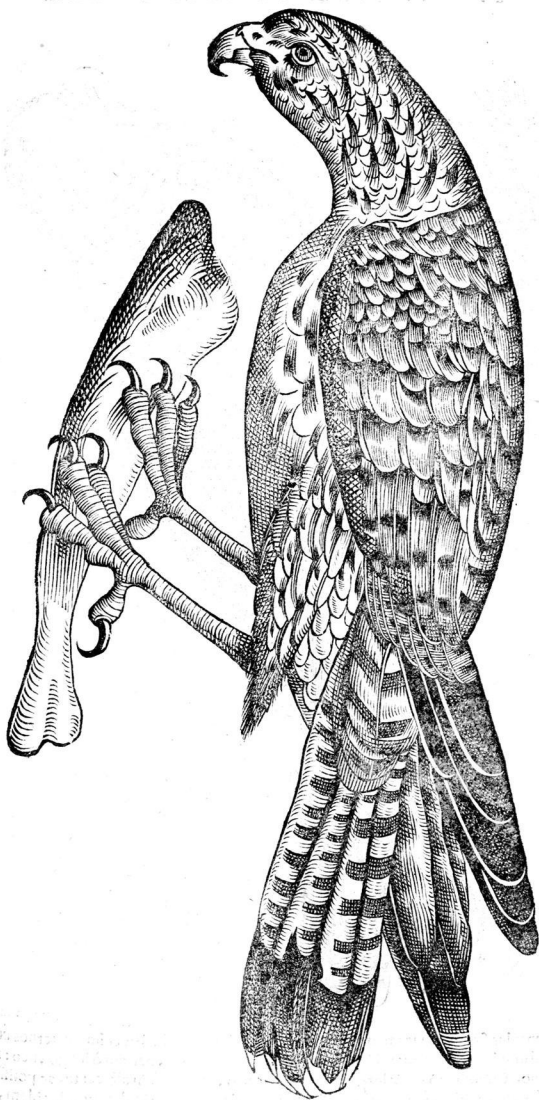
Ala.
Dorſum.

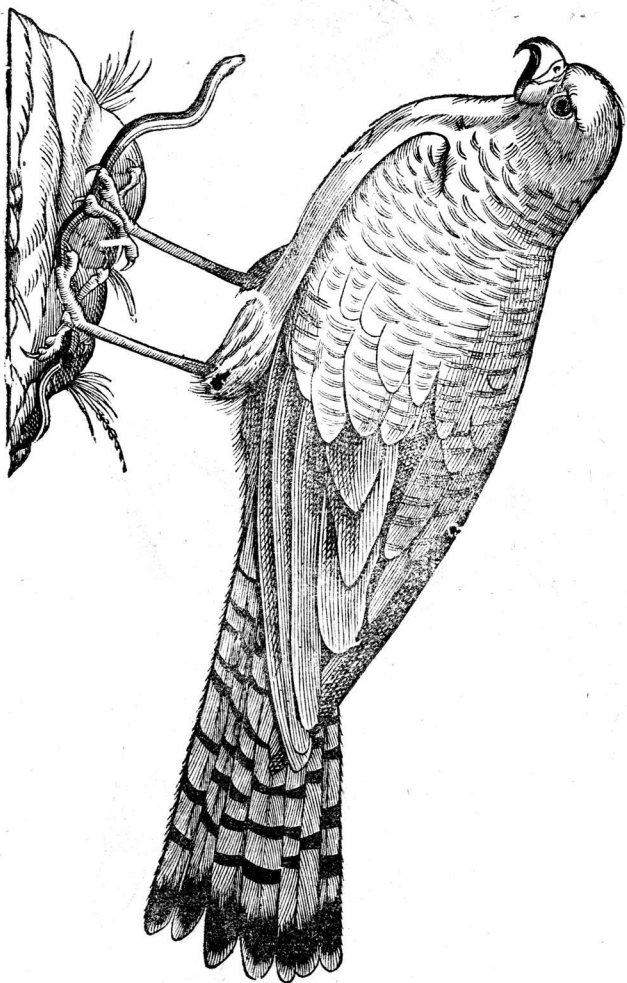
Cauda.

Tibia.
Pedes.

Quæ ſequitur primùm Tinnunculi maris Iconeſt;
Secunda fæminæ.

*Femina de-
 scriptio.
 Magnitu-
 do.
 Rostrum.
 Oculi.*

Tinnunculus femina marem medij palmi longitudine excedit. Est enim quaternos cum di-
 midio palmos longa. Rostrum ei brevius nonnihil, quàm maris, nec adeò longo unco: at ma-
 gis recurvo. Totum verò est colore cinereo seu corneo, aliquantum albicante. ac potissimum
 in parte superiore. Nam ubi capiti adnectitur, pellicula ruffa est. Oculorum color idem, qui in
 mare, in quorum parte inferna, & iuxta minorem oculi cantum, deorsum in collum vergens
 macula

macula cinerea albicans apparet. Dorsum totum, alarumq; pars superior diluto ferrugineo, & ad rufum accedente tingitur. Singulae plumulae prope radices castaneo fusco, seu nigricante variant. Extremæ pennæ remiges superiæ bruto obscuro, inferiæ seu parte prona albescunt, & subfulcis oblique maculis variegantur. Pennæ extremæ dorsi, quæ propygidium cooperiunt cinereo sunt colore, & notis transuersis fuscis obliquis utrinq; in angulū medio scapo coquantibus maculantur. Pennæ ipsius caudæ admodum longæ. Maiores ac præcipuæ maxima sui parte rufescunt, & transuersis lineis, nigris & calami scapo similiter nigro, qui eas in longitudoem secant, distinguuntur. Vltima tamen propemodum portio inatuseula ac larga macula nigrescit. Sed extremæ apex denuo rufescit. Collum & pectus notis strictis, longiusculis, & recta deorsum tendentibus respargitur. Crura pedesq; lutea sunt. Ungues quidem minus, quam mani adunci, nigri, recurui tamen.

Eam verò auem, quam pro Tinnunculo femina altera exhibeo, viuam in foro coemptam anno 1592. sub finem Augusti, intimius contemplatus ita descripsi. A rostro vsque ad caudæ extremum tota auis quinque palmos longa erat; longior medium palmum superiore, etli icon confitarius demonstraret: vnde etiam in feminam esse omnino iudicauit. Rostrum habebat breue, aduncum & acutum, in superiori parte ceruleum, sed prope caput intensè lateum. Caput plumis castaneis dilutis, albis, & nigricantibus, per longitudinem ductis insignitum erat: Dorsum coloris castanei interfloris maculas habebat magis quam in capite nigricantes & per transuersum ductas. Alæ ipsæ exterius nigrae, intus maculis albis serratæ emulatis peroriuntur, in quarum medio color est cinereus: extremitates earundem alarum tam foris, quam intrus albescebant. Cauda alis longior, & quodenis pennis constans, erat leucophæa nigris maculis transuersis pulcherrimè exornata, licet in aliqua sui parte videatur ferruginea, & forsitan aduolutor facta in eum colorem, quem in dorso diximus, erat transitura, ut videre est in superiori, quæ totæ aduolutor fuerit, cum ungues habeat nigriores & crassiores in hac verò ad lateum, sicuti etiam pedes, qui omnino lutei sunt, vergant, euidentissimo nondum muratū fuisse argumento. Gula, pectus totum, ipsiq; venter candicabant, & maculis nigris sed oblongis, ut in dorso, resparguntur. Sub caudâ, tota erat alba. Rostri pars inferior seu mandibula sublutea. Oculos habebat magnos, nigros: iridem luteam. Rostrum nitata valde aperiebat.

VOX. VICTVS.

CENCHRIS cum vocem edit, tingere propriè quibusdam dicitur. Vnde per onomatopoeiam Tinnunculum dictum voluit.

Non admodum rapax est, reptilibus & insectis, ut plurimum viuens. Papiliones & Locustas, teste Aristophane, deuorat, & Vespas, ut Ornithologus obseruasse scribit. Mures capit. Quinetiam ancipem quendam sibi signum retulisse libidem testatur, in Tinnunculi nido se paruum serpentem reperisse, valde angustibus etiam velci libeat conijcere. Ad hæc cum idem asserat Tinnunculum vna cum pulis in Picarum nido inuentum fuisse, verisimile est eum Picarum pullos depastum esse, suisq; pulis in cibum dedisse, vnde & Aues infirmiores occidere, atque edere putandū est. Nam eum & Turnerus quoque Auiculas insequi, ac dilaniare auctor est.

Quod ad potum attinet, variare auctores video, alijs bibere affirmantibus Tinnunculū, alijs verò negantibus. Aristoteles enim Tinnunculum licet aduncis unguibus, bibere tamen, quamuis raro, & solum quidam later vocat ungues tradit. Contra verò Aelianus: Cenchrus, inquit, nulla potione eget: & Suidas: Cenchrinus Auis est, quæ omnino non sitire dicitur, quod & Varinus ex eo reperit. Apud me sanè Aristotelis authoritas grauior est, quam ut hisce posterioribus credam, quamuis neque ipsi veritatem vniuersam, firmam assecutus videtur. Nam ut verum sit eum bibere, non tamen solus bibit, ut nobis res ipsa monstrauit, qui Buteonem, nec non Aquilam bibere etiam vidimus.

LOCVS. NIDVS.

TINNUNCVLVS in altis urbium turribus, quales sunt templorum, & in eorum etiam muris, nec non aedificijs, eorumq; tectis nidificat. Interdum in cauis Quercubus, alijsue arboribus; idque non more Cornicum super fronde, sed Monedularum in latibulis semper, ut Turnerus se obseruasse dicit.

GENERATIO. LIBIDO.

Lib. 3. de ge-
ner. c. 4.

ARISTOTELES secundissimum inter uncungues Tinnunculum esse scribit, sed ne ipsum quidem plura ona quater nis parere, ut plurimum, aliquando tamen etiam plures procreare, compertum esse. Cum eo consentit Plinius, cum inquit: *Pennatorum in sacunda sunt, quæ ad uncus habens uncus: Cenchris sola ex his supra quaterna edit ona.* Quæ quidem, ut uterque asserit, *minij modo rubent.* Insignis istæ, ac summo perè prædicata Tinnunculi secunditas, quæ reliquis sui generis Auibis, rapacibus nempe, præcellit; Aeliano, credo, occasione de-
dit, eidem maximū libidinis ardorem attribuendi, *Ardentis, inquit, in feminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantij, semper scitando eas in oculis fert. Si quò clam femina abscesserit, ex eo maximum capis dolorem, & clangorem fundens vastū exclamat, usque homines vehemēter amantes ex amore vexantur, proinde amatorij molestij affligitur.* Testatur
Turnerus Tinnunculū pullos diu volātes, tantisper alere, dū proprio ipsi venatu viuere possint.

Lib. 2. de
Anim. c. 43.

Pietas in
pulos.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

QVVM cæteris rapacibus plerunq; loca inaccessa habitare sit commune, humana consuetudine gaudere videtur Tinnunculus, dum loca haud longè ab hominum frequentia remota, nempe vrbium muros & tecta turrium, aliorūq; ædificiorum incolere comperitur. Unde & meritò etiam vicissim ab hominibus amatur, ut quibus illius præda damnum nullum inferat, sed è contrario potius non parum profuit. Nam haud secus atque Feles murium capturam strenuè exercet, quibus maximè vicitur.

Tinnunculus
Colūbis amicus.

Lib. 7. de re
rust. c. 8.

L. 10. c. 37.

Lib. 2. de
Anim. c. 43.

Cum Columbis videri in primis maximè celebrata ei intercedit amicitia; si verum Deme-
trius, Columella, & Plinius dicent. E contrario cum Accipitribus alijs, etsi sui generis Auibis inimicitiam capitalem, & innatam gerere perhibetur. Unde ne Colūba sedes perosa relinquat, inquit Columella, *versus Democriti præceptum est; genus Accipitris Tinnunculū vocant rustici, qui ferè in ædificijs nidum faciunt. Etus puli singulis scitilibus ollis cõduntur, stipatisq; opercula superponuntur, & gypso lita vasa in angulis columbarij suspenduntur. Quæ res Auibis sic anorem loci conciliat, ne vquam deserant.* Ex quo Plinius: *Amis, inquit, quæ Tinnunculus vocatur cum Colūbis habenda est. Defendit enim illas, terretq; Accipitres naturalis potentia, in tantū, ut visum eius voceq; fugiant. Hac de causa præcipuus Colūbis amor eorū, feruntq; si in quatuor angulis defodiatur in ollis nonis obtusis, non mutare sed è Colūbas.* Huic etiā Tinnunculo peculiariter ascribit Aelianus, quod alioquin multis alijs etiā Accipitribus ab authoribus attributū est, nēpe à natura edoceri, & medicamentū cum oculis male est, sibi propriū querere, & inueniunt agnoscere.

V S V S.

Fimbr. Hist.
Lib. 19. cap.
vltimo.

SYMPHIVS, qui de Accipitraria arte nonnulla scripsit, tradit Tinnunculum eadem ratione, qua Merillus, cicurari, ac ad venatum institui, auculasq; minores, ut ille, captare: *Fimbr. Hist. inquit Plinius, Cenchridis (Accipitrum generis hanc Græci faciunt) albugines oculorum extenuat.*

DE BUTEONE SEV TRIORCHI.

Cap. VII.

Lib. 9. Hist.
cap. 36.

ETSI Aristoteles Buteonem inter Accipitres primo loco collocarit, enimq; genus eorū præcipuum esse dixerit, nos tamen diuersam rationem sequuti, inter omnes ab illo enumeratos, si modò quos dedimus, tales sunt, ut cum illis collati, apparent, vltimum locum vilissimo Buteoni assignauimus. Etenim nos Accipitrum dignitatem ubiq; ab animi magnitudine meriti sumus, & quo quisque ferocior, ac generalior erat, eo priori loco dignū iudicauimus. Cuius inque Buteo omnium ignauissimus vnanimi authorum & vulgi quoque cõsensu statuitur, quia non solum nullam Auem capiat, sed cõtrà à paruis etiam auibis fugetur (quæ res ipsi eo maiori est dedecori, quo corpore est grandiori, namque illi, ut dici solet,

Nulla